

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: Pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta 4.9.2025, HE 66/2025vp

HE 66/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Tausta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia, raideliikennelakia, Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia ja Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettua lakia. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitetta mahdollistaa kunnille, kuntayhtymille ja muille alueellisille viranomaisille ostoliikenteen järjestäminen henkilöjunaliikenteessä ja siten edistää kilpailua. Liikenteen palveluista annetussa laissa säädettäisiin seikoista, joiden perusteella rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten alueellisen toimivallan muuttamista arvioitaisiin

Lausunto

Ehdotetun 182 a §:n 2 momentin mukaan liikenne- ja viestintäministeriön olisi toimivaltamuutoksissa rautatiejärjestelmän näkökulmasta otettava huomioon julkisesti tuetun henkilöjunaliikenteen yhteensovittaminen muuhun rautatieliikenteeseen sekä selvitykset tarkoituksenmukaisen rautatieinfrastruktuurista ja sen mahdollisesti vaatimista investoinneista. Lappiin kohdistuvat henkilöjunaliikenteen reitit ovat tällä hetkellä kaikki ostopalveluliikennettä. Lapin yöjunan palveluvaihtoehtona tavoitellaan saavutettavuutta Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä sekä käytännön vaihtoehtoa henkilöautolle ja lentokoneelle Lapin matkailuun. Yöjunaliikenteen palvelutasoa ja kapasiteettia yhteensovitetaan erilaisten sesonkien kanssa rata- ja kalustokapasiteetin sallimissa puitteissa. Lapissa yöjuna menee Kolariin ja Kemijärvelle saakka.

Lapin saavutettavuuden kannalta on keskeistä, että valtio turvaa myös julkisin hankintojen kautta kaukojunaliikenteen jatkuvuuden Lappiin Etelä-Suomesta toimivaltamuutoksista huolimatta. Esitetty muutos antaa kunnille ja kuntayhtymille mahdollisuuden esittää kirjallisesti muutoksia alueellisiin toimivaltoihin, mikä ei kuitenkaan saisi johtaa valtiolta painetta siirtää palveluntuottajan roolia sekä siihen liittyviä palvelukustannuksia paikalliselle tasolla. Valtion on kehitettävä Suomen ja Ruotsin välistä henkilöjunaliikennettä varmistamalla sujuvat yhteydet Tornion ja Haaparannan välille ja otettava tämä yhteys myös valtion rahoittaman ostoliikenteen hankintoihin. Pohjois-Suomen osalta tulee varmistaa Laurila–Tornio-ratayhteyden palvelutason nostaminen, joka sujuvoittaisi raideliikennettä ja olisi huoltovarmuuden kannalta myös keskeistä sekä lisäksi kehittää Kolarin radan sekä Laurila-Rovaniemi-Kemijärvi ratayhteyttä ja palvelutasoa.

Rautatieliikenteen toimivaltamuutokset perustuisivat alueellisiin tarpeisiin ja niissä huomioitaisiin sen yhteys alueellisen liikennejärjestelmän kehittämiseen. Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla taas olisivat valtion tekemät julkisen liikenteen hankinnat tie-, rautatie- ja lentoliikenteessä, jolloin

hankinnoista olisi nykyistä helpompaa rakentaa yhteentoimivia kokonaisuuksia. Esityksessä ehdotetaan, että toimivaltamuutokset perustuisivat paikallisten ja alueellisten viranomaisten tekemiin aloitteisiin, jolloin niiden pohjana ovat alueellisen liikkumisen tarpeet. Toimivaltamuutosten myötä syntyvät viranomaiset voisivat ottaa paikalliset ja alueelliset liikkumisen tarpeet paremmin huomioon junaliikenteen järjestämisessä. Lapin liiton näkemyksen mukaan esityksestä puuttuu tällä hetkellä kansainvälisen rautatieliikenteen yhteensovittaminen Suomen ja Ruotsin välillä, joka tulisi huomioida myös valmistelussa. Kilpailutuksen yhteydessä tulee varmistaa junaliikenteen toimivuus eri alueiden välillä sekä kansainvälisesti. Kansainvälinen ratayhteys Suomen ja Ruotsin välille vaatii vahvan yhteistyön Ruotsin puolen viranomaisten ja toimijoiden kanssa, jotta rajat ylittävät sujuvat matkaketjut voidaan turvata.

Pohjois-Suomeen suunnittelut isot investoinnit lisäävät entistään rautatieyhteyksien merkitystä ja liikennemääriä niin maanteillä kuin rautateillä. Rautatieverkoston tulee olla riittävän hyvästä kunnossa ja palvelutason tulee vastata kasvavaa kysyntää. Pohjois-Suomen osalta tulee varmistaa erityisesti Laurila-Tornio-Haaparanta sekä Laurila-Rovaniemi ratayhteyden palvelutason nostaminen. Myös huoltovarmuuden kannalta keskeisen Tornio-Haaparanta-välin henkilö- ja tavaraliikenteen kuljetuskapasiteettia tulee parantaa ja yhteensovittaa Ruotsin kanssa. Henkilöjunaliikenteen osalta vuoteen 2030 mennessä tulee huomioida myös henkilöjunaliikenteen sujuvat matkaketjut Haaparannan kautta Ruotsiin. Tornio-Haaparanta-välinen rautatieyhteys on ainoa raideliikenteen maayhteys Ruotsiin, joka häiriötilanteessa on huoltovarmuuden näkökulmasta erittäin tärkeä. Raideyhteyden avaaminen Ruotsiin ja sitä kautta Eurooppaan lisää matkustuspotentiaalia raideliikenteen osalta myös kansainvälisten matkailijoiden osalta, jolloin matkustajat pääsevät suoraan Euroopasta junalla Suomeen ja Lappiin. Lapin liikennestrategiassa on junaratojen osalta määritelty kärkitoimenpiteiksi mm. Kolarin radan sähköistäminen ja Tunturiradan suunnittelu välillä Rovaniemi-Kemijärvi-Sodankylä-Kittilä-Kolari. Näiden edistettävien suunnitelmien osalta tuleekin tunnistaa lisääntyvät kehittämistarpeet Lapin rataverkossa ja palvelutasossa.

Lakimuutoksen yhteydessä on huolehdittava myös riittävien henkilöstöresursseista, jotta esimerkiksi ostoliikenteen palvelut voidaan toteuttaa riittävän huolella ja varmistaa ostopalveluliikenteen sujuvat palvelut koko maassa. Myös kalustoinvestoinnit ovat välttämättömiä, jotta nykyinen ostopalveluliikenne ja esimerkiksi yöjunakalusto vastaa tarpeita ja turvaa Pohjois-Suomen saavutettavuuden myös 2030-luvulla. Lapin liiton näkemyksen mukaan henkilöjunaliikenteen kilpailutuksen avaaminen sisältää riskejä erityisesti tällä hetkellä ostopalveluina tuotetulle liikenteelle, joka kohdistuu erityisesti kaukoliikenteeseen ja yöjuniin. VR on panostanut yöjunaliikenteen ostamalla uusia yöjunavaunuja ja tulevaisuudessa haasteena voi olla saada päivitettyä kalustoa yöjunille, mikäli palvelujen tuottajat eivät näe taloudellisesti kannattavaksi investoida uuteen kalustoon. Lapin liitto pitää välttämättömänä, että valtio sisällyttää Tornio-Haaparanta-välisten henkilöjunaliikenteen järjestämisen tuleviin ostopalveluhankintojen kilpailutuksiin, vaikka kyseinen yhteys ei tällä hetkellä kuulu voimassa olevaan Vr:n kanssa tehtyyn ostopalvelusopimukseen. Edelleen myös toimivat muut joukkoliikenneyhteydet sekä toimivat matkaketjut ovat erityisen tärkeitä Lapin saavutettavuudelle.

LAPIN LIITTO

Hannu Takkula
vs. maakuntajohtaja

Lausunnon valmisteli aluesuunnittelija Kaisa Kinnunen